Toespraak CDA-fractievoorzitter B. de Vries op de CDA-partijraad van zaterdag 4 juni 1988 in De Doelen te Rotterdam

Embargo tot moment van uitspreken.

"In het verleden ligt het heden, in het nu wat worden zal".

Eergisteren verdedigde Hans van Spanning, coördinerend beleidsmedewerker bij de Tweede Kamerfractie, een waardevol proefschrift over één van de beste delen van ons gezamenlijk verleden; de Christelijk-Historische Unie.

Vandaag discussiëren we als partijraad van het CDA over onze gezamenlijke politieke koers voor de toekomst.

Wij hanteren in die discussie begrippen waar buitenstaanders vaak nog niet zo goed raad mee weten. Zij werken liever met vertrouwde afgesleten begrippen als links en rechts, progressief en conservatief.

Als je de doorsnee Nederlander zou vragen om met
enkele trefwoorden het CDA te typeren schat ik, dat de uitkomst zou zijn, dat men het CDA in immaterieel opzicht beschouwt als een gematigd conservatieve partij en in materieel opzicht als een gematigd sociale partij.

Zijn dat typeringen waarbij je je als christendemocraat thuis kunt voelen? En belangrijker nog: zijn het typeringen waarmee je vandaag de dag nog iets kunt doen?

Juist vandaag is het wellicht aardig ook vanuit deze onverwachte invalshoek eens tegen onszelf aan te kijken.

De nieuwe ontwikkelingen in het christendemocratisch denken vormen in veel opzichten een reactie op een periode waarin overspannen verwachtingen bestonden over de maakbaarheid en stuurbaarheid van de samenleving.

Dat optimisme van de jaren zestig en zeventig doet denken aan de filosofen van de Verlichting in de achttiende eeuw. Hun onbegrensde vertrouwen in de menselijke rede ging terug op de uitspraak van John Locke, dat "de kaars die in ons is ontstoken helder genoeg schijnt om ons bij al wat wij ondernemen voor te lichten". Daarom moet het, door meer kennis en inzicht te vergaren, mogelijk zijn mens en maatschappij verder te vervolmaken.

Filosofen van dit slag waren dan ook voorstanders van fundamentele maatschappijhervormingen.

Het conservatisme van het begin van de vorige eeuw was vooral een reaktie op dat al te naieve vooruitgangsgeloof.

Zo huldigde bijvoorbeeld de grondlegger van het Conservatisme, Edmund Burke, als centrale stelling: "Verward is de menselijke natuur, hoogst ingewikkeld het menselijk bestaan".
En omdat dat zo was oordeelde hij het wijs om voorzichtig om te gaan met alles wat in de loop der historie aan wetten, gewoonten, instellingen en zeden was gegroeid.
Niet omdat al het bestaande goed is, maar omdat, zoals hij schreef, "woede en razernij in een half uur meer omver kunnen werpen dan omzichtheid en vooruitziend overleg in een eeuw kunnen opbouwen". Daarmee keerde hij zich overigens niet tegen hervormingen. Integendeel.
Hervormingen zullen altijd nodig zijn, maar moeten zo worden doorgevoerd, dat datgene wat waardevol is aan de oude instellingen kan worden gehandhaafd.
Wie zulke dingen nog eens naleest kan zich niet onttrekken aan de indruk, dat wij tegenwoordig nogal eens bezig zijn discussies over te doen. Er zit wel wat waars in de stelling van die
promovendus, die zei dat we het vak geschiedenis op de middelbare school net zo goed af kunnen schaffen, omdat de lessen van het verleden toch niet worden geleerd.
Maar het zou natuurlijk beter zijn die lessen wel te leren.
Sinds Burke heeft het conservatisme, zeker in ons land, een vervelende bijsmaak gekregen. Het werd synoniem met verstarring, met pogingen om iets overeind te houden dat eigenlijk al lang overleefd was.
Zoals Burke het bedoelde staat het begrip conservatisme echter minder ver af van het idee van de verantwoordelijke samenleving, die niet slordig omgaat met "wetten, gewoonten, instellingen en zeden", die hun waarde voor mens en maatschappij in de loop der tijden hebben bewezen.
Het past bij de verantwoordelijke samenleving om met behoud van het waardevolle daarin, dat om te bouwen en aan te passen aan nieuwe situaties en nieuwe ontwikkelingen.
Het past ons ook daarbij behoedzaam te werk te gaan, omdat steeds opnieuw blijkt dat grootse hervormingen lang niet altijd leiden tot grootse vooruitgang. Waar dat mogelijk is heeft het dan ook
nogal eens voordelen om het tempo van verandering gelijk op te laten lopen met het tempo van de maatschappelijke ontwikkeling. Anders gezegd: evolutie is beter dan stilstand die af en toe wordt doorbroken met revoluties.

U zult begrijpen dat ik met het voorafgaande ook een boodschap heb willen afgeven over het tempo waarin wij de verantwoordelijke samenleving gestalte kunnen geven. Een andere verdeling van verantwoordelijkheden tussen de overheid en het maatschappelijk middenveld regel je niet op een achternamiddag.
Vermaatschappelijking vereist een aanpassing van structuren, van regels, van organisaties en van mensen.
Zo'n proces kost jaren en vereist een zeer zorgvuldige begeleiding. Overhaasten leidt tot brokken en katers.
Tegelijk zal de hervormingsdrang sterk genoeg moeten zijn om weerstanden, die louter gebaseerd zijn op behoudzucht en gevestigde belangen te doorbreken. Dat vergt wijze bestuurders, die met evenveel recht gematigd progresssief als gematigd conservatief kunnen worden genoemd. Daarom is dat onderscheid in deze tijd ook weinig zinvol meer!
Behoedzaamheid en wijsheid blijven echter geboden. Zo kunnen we functioneren als een samenbindende kracht in de samenleving. Als volkspartij is ons dat ook een eer.
Wij gaan fundamentele discussies niet uit de weg. Wij hebben onze opvattingen over de veranderingen die nodig zijn om ons land klaar te maken voor de ontwikkelingen in de jaren negentig.
Wij zoeken in dat proces echter niet de polarisatie, maar de harmonie in het besef dat het hele volk zich in de verantwoordelijke samenleving zal moeten thuisvoelen.
Daarachter zit ook het besef dat het overbruggen van spanningen meer staatsmanschap vereist dan het oproepen van spanningen.
Als anderen geleidelijk aan óók tot dat inzicht komen, verheugt ons dat alleen maar.
Dat alles heeft uiteraard ook betekenis voor de grote operaties waarmee kabinet en Kamer in deze periode bezig zijn.
Ik denk daarbij met name aan de herziening van de gezondheidszorg zoals voorgesteld door de commissie Dekker en de belastinghervorming, die de commissie Oort heeft bepleit.
Dat zijn beide bijster ingev/ikkelde en ingrijpende hervormingen. Naarmate ik me er meer in verdiep

dringt dat meer tot mij door.
Over de stelselherziening gezondheidszorg hebben we deze week in de Kamer

gedebatteerd aan de hand van de zogenaamde "derde Dekkerbrief" van de regering. Die discussie gaat volgende week door.
De CDA-fractie heeft ook in dit debat gezocht naar een evenwichtige combinatie van helderheid en voorzichtigheid.
Helderheid hebben wij willen bieden over de hoofdrichting van het beleid.
Die helderheid is nodig, opdat alle betrokkenen kunnen weten welke kant het uitgaat en hun beleid daarop kunnen afstemmen.
Het CDA kiest er daarbij, ondanks aarzelingen, voor om de hoofdlijnen van de Dekker-voorstellen te volgen. Dat betekent het weghalen van allerlei schotten, het overdragen van verantwoordelijkheden aan verzekeraars en aanbieders van zorg en het geleidelijk aan vormgeven aan een nieuw stelsel van ziektekostenverzekering voor iedereen.
Wij kiezen daar niet blind voor, maar hebben gezocht naar mogelijkheden om geleidelijk van het oude naar het nieuwe stelsel over te schakelen op zodanige wijze dat stap voor stap ervaring wordt opgedaan en zonodig bijgestuurd kan worden. Dat is het element van de voorzichtigheid.
Wij hopen dat onze coalitiepartner dat proces kan en wil meemaken.
Daarbij is het op dit moment minder zinvol te ruziën over de vraag wat precies het eindstation moet zijn als het gaat om de verdeling tussen de nominale en de procentuele premie in de nieuwe ziektekostenverzekering.
De CDA-fractie meent dat er voldoende onderlinge concurrentie tussen de verzekeraars mogelijk zal zijn als 20% van de totale kosten van de gezondheidszorg wordt opgebracht uit nominale premies, zeg maar vaste bedragen voor iedereen.
De VVD vindt dat dat eigenlijk minstens 30% zal moeten zijn.
Ik vind dat dat meningsverschil geen reden kan zijn om niet samen een aantal stappen in de gewenste richting te zetten.
Al doende krijgen we dan wellicht ook een beter inzicht op het gewenste eindstation.
Om het simpel te zeggen; als de één naar Groningen en de ander naar Leeuwarden wil, kun je tot Zwolle gezamenlijk optrekken.
Onderweg kun je bespreken of je het alsnog eens kunt worden over de eindbestemming.
Waarom heeft het CDA zulke vastomlijnde opvattingen over het eindstation?
Dat heeft te maken met de inkomenseffecten van de premiestructuur voor de nieuwe verzekering, met name voor de laagstbetaalden, de mensen onder de

Ziekenfondsgrens.
Die nieuwe structuur betekent enerzijds meer solidariteit en anderzijds minder solidariteit.
Van wie tot dusver gewend was een vast bedrag per verzekerde te betalen, wordt straks meer solidariteit gevraagd.
Wie tot dusver procentuele premies betaalde zal echter een premie betalen die meer afgestemd is op de kosten die hij of zij samen met z'n gezin veroorzaakt.
Veel bejaarden en zelfstandigen met lage inkomens zullen er daardoor op vooruit gaan.
Daar tegenover gaan gezinnen met lagere inkomens aanzienlijk meer betalen.
Een gezin met twee of meer kinderen zal bijvoorbeeld bij 20% nominale premies al gauw op een premie van f 250,— per maand komen.
Bij de lagere inkomensgroepen wordt dat natuurlijk lang niet gecompenseerd door de lagere procentuele premie.
Dat zal ook de VVD niet koud laten als het die partij ernst is met het zoeken naar een sociaal- liberale middenkoers.
En dat zou dan toch een krachtig motief moeten zijn om met het invoeren van die nominale premies niet verder te gaan dan strikt noodzakelijk is voor het goed functioneren van het systeem.
De CDA-fractie zal er in ieder geval krachtig voor pleiten dat die inkomenseffecten - ook onderweg naar het nieuwe systeem - voor gezinnen met kinderen worden gecompenseerd. Stapsgewijze verhoging van de kinderbijslag uit de ruimte voor lastenverlichting - te beginnen in 1989 - is daarbij naar ons oordeel de meest gerichte en daarom de goedkoopste maatregel.
Verhoging van de kinderbijslag zullen we om die reden met kracht bepleiten. Op dat punt zal het CDA volgende week in de Tweede Kamer een motie indienen.
Ook de belastinghervorming, zoals voorgesteld door de commissie-Oort, komt geleidelijk aan in een beslissende fase.
Ook daarbij gaat het om een hervorming die diep ingrijpt in het bestaande systeem.
En ook daarbij zal moeten worden gezocht naar een vormgeving en wijze van invoering die de steun heeft van zoveel mogelijk betrokkenen.
En dan gaat het opnieuw niet alleen om inkomenseffecten, maar vooral om meer eenvoud en
doorzichtigheid en om minder administratieve rompslomp.

Wat zich aandient als vereenvoudiging zal ook echt een vereenvoudigingen moeten zijn. Bij belangrijke onderdelen van de operatie Oort bestaat daarover twijfel. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan het overhevelen van de zogenaamde opslagpremies van de volksverzekering van de werkgevers naar de werknemers en het verhogen van de bruto-pensioenen en uitkeringen met deze premies. Dat is een geel ingewikkelde operatie, die met name kleine ondernemers zonder computer heel wat hoofdbrekens zal kosten. Dat zijn zaken die nog eens heel goed bekeken moeten worden.
Vereenvoudiging van een belastingstelsel leidt ook tot een zekere vergroving. Het wordt moeilijker om met allerlei individuele verschillen rekening te houden.
Dat zien we ook bij de operaties in het buitenland. Vereenvoudiging gaat ook daar veelal gepaard met beperking van aftrekposten en verlaging van de tarieven.
Bij het paasdebat in de Tweede Kamer heeft die discussie voor ons land een nieuwe politieke lading gekregen.
Daarvóór gingen we er vanuit dat de voorstellen tot
belastinghervorming wel zouden leiden tot een beperking van het aantal tarieven, maar niet tot een extra verlaging van de toptarieven.
De zorg ging vooral uit naar de vraag of er wel voldoende financiële ruimte zou zijn om een aantal knelpunten en koopkrachtproblemen op te lossen die aan de invoering van het nieuwe belastingstelsel verbonden zijn.
In het regeerakkoord was daarvoor eigenlijk geen ruimte voorzien. Die ruimte moest dus gevonden worden in de opbrengst van bijvoorbeeld reparatie van "mazen" in belastingwetten, beperking van aftrekposten en belastingmeevallers.
Die opbrengsten en meevallers zijn er.
Maar bij het Paasbedat bleek dat de regering die voor een belangrijk deel wil gebruiken voor de verlaging van de toptarieven, met als gevolg dat het onzeker is of er voldoende ruimte is voor het opvangen van knelpunten en het handhaven van koopkracht.
De CDA-fractie heeft toen duidelijk gemaakt te willen vasthouden aan de prioriteiten van het regeerakkoord.
Dat betekent dus: eerst zorgen dat er ruimte is voor handhaving van de koopkracht (met name voor de laagstbetaalden en de middengroepen) en het opvangen van knelpunten, waarbij ik het oog heb
op gezinnen met kinderen.
Dat vereist extra aandacht in een periode dat de minimum-inkomens bruto niet worden

verhoogd.
De enige manier om bij licht stijgende prijzen de koopkracht van al die mensen waaronder zeer veel bejaarden - te handhaven is dan om te zorgen dat die groep behoorlijk meeprofiteert van de lastenverlichting.
Dat vereist extra aandacht omdat juist die groep er zonder nadere maatregelen door de belastinghervorming en het nieuwe stelsel van gezondheidszorg op achteruit dreigt te gaan.
Daarbij komt dat de boodschap dat er voor deze mensen - na jaren van bevriezing - niets extra's in het vat zit aan geloofwaardigheid verliest, als tegelijk de hogere inkomens profiteren van forse belastingverlagingen.
Daarom heeft de CDA-fractie zich op het standpunt gesteld dat verlaging van de toptarieven moet worden gefinancierd uit een beperking van aftrekposten voor dezelfde inkomens.
Die opvatting is vrijwel Kamerbreed gesteund en ik vertrouw er dan ook op, dat de regering daar serieus rekening mee zal houden. Daarvoor is des temeer aanleiding nu ook collega Voorhoeve vorige week op het congres van zijn partij nog eens bevestigd heeft dat tariefverlaging en beperking
van aftrekposten onlosmakelijk verbonden zijn.
Ik heb dat met instemming genoteerd, zoals u zult begrijpen.
In het Paasdebat zijn ook op andere punten belangrijke lijnen uitgezet naar de toekomst. Ik denk bijvoorbeeld aan het nieuwe systeem van uitkeringen voor jongeren dat nu wordt uitgewerkt. Hoofddoel daarvan is om jongeren die nog geen werkervaring hebben een extra prikkel te geven om hetzij een baan te zoeken danwel hun kansen op de arbeidsmarkt te verbeteren door zich te laten omscholen of bijscholen.
Dat vergt wel dat overheid en de organsaties van werkgevers en werknemers alles uit kast halen om te zorgen, dat er voldoende scholingsmogelijkheden zijn.
Dat van die mogelijkheden gebruik wordt gemaakt, kan worden bevorderd door jongeren die zich laten omscholen of bijscholen een premie bovenop hun verlaagde uitkering te geven. De ervaring daarmee in landen als Zweden en Engeland schijnt erg positief te zijn. Dat is een goede reden om het in ons land zo ook eens te proberen.
Er moet ons veel aan gelegen zijn om juist langdurig werklozen - die nog een heel leven voor zich hebben - op alle mogelijke manieren aan de
slag te helpen.

Daarbij verdienen ook de andere gerichte instrumenten zoals het jeugdwerkgarantieplan en het leerlingwezen onze blijvende aandacht.
We weten dat de regering zich daarvoor inzet. Desondanks gaat het allemaal stroperig. En dus blijft continue druk geboden. Daarom pleit ik er voor de verschillende werkgelegenheidsprogramma's nog eens door te lichten om te bezien of er verbeteringen mogelijk zijn.
Dat die verschillende banenplannen zo moeizaam van de grond komen, is één van de oorzaken van de tragere daling van de werkloosheid dan we twee jaar geleden hoopten. Die vertraging hangt gelukkig minder dan we enige tijd geleden nog vreesden samen met een economische inzinking.
Het gaat zoals uit allerlei recente cijfers blijkt eigenlijk boven verwachting met onze economie. Daardoor blijft ook het aantal nieuwe banen fors groeien; ruim voldoende nog steeds om het aantal nieuwkomers op de arbeidsmarkt op te vangen.
Dat zijn niet alleen jongeren, maar vaak ook gehuwde vrouwen, die weer willen gaan werken.
Op dit punt hebben we in Nederland een achterstand in te halen. En dat lukt alleen bij een relatief
snelle groei van het aantal banen bij het bedrijfsleven.
Voortgaande loonkostenmatiging blijft daarvoor een een eerste vereiste. Ik blijf dat eindeloos herhalen. Dat recept heeft tijdens de vorige kabinetsperiode heilzaam gewerkt. Als we ons aan dat recept houden, zal het opnieuw resultaten afwerpen.
Maar ik doe het wel in het besef, dat een goed sociaal klimaat voorwaarde is voor een goed klimaat voor loonmatiging.
De mensen moeten weten waarvoor ze matigen. Ze moeten zien dat het resultaat heeft in de zin van meer banen. En ze moeten het gevoel hebben dat de pijn zo eerlijk mogelijk wordt gedeeld.
Ze moeten ook begrijpen wat er aan de hand is.
Het CDA wil sociaal zijn, maar evenzeer solide. Beheersing van de overheidsfinanciën blijft voorlopig noodzakelijk. De regelmatig optredende overschrijdingen attenderen ons daar, wellicht ten overvloede, nog eens op.
De laatste tijd is de studiefinanciering in het nieuws.
Het kabinet heeft vorige week plannen bekend gemaakt om de uitgavenoverschrijdingen daar - meer dan 500 miljoen - ongedaan te maken..

Tegen die plannen is verzet gerezen.
Op korte termijn zal minister Deetman de Tweede Kamer informeren. Vooruitlopend daarop wil ik er vandaag niet veel over zeggen. Alleen dit: het CDA zal de voorstellen met betrekking tot de studiefinanciering toetsen op de toegankelijkheid tot het hoger onderwijs, met name voor studenten uit de lagere inkomensgroepen. Zo nodig zullen we met alternatieven komen.
Alleen al uit het voorbeeld van de
studiefinanciering blijkt dat het financiële beleid
in deze periode niet over rozen gaat
en nogal eens tot onbegrip en verwarring leidt.
Ik vrees dat dat voor een belangrijk deel te maken heeft met verkeerde ramingen, die ook aan het regeerakkoord ten grondslag hebben gelegen.
Achteraf blijkt dat de stijging van een aantal belangrijke uitgavencategorieën bij de opstelling van het regeerakkoord onderschat is. Dat heeft niet zozeer te maken met beleid als wel met onzuivere ramingstechnieken.
Tegelijk blijkt dat ook de groei van de belastinginkomsten drastisch is onderschat. Het is niet onlogisch dat een vakminister met gezond verstand zich dan wel eens afvraagt of we de meevallende belastinginkomsten maar niet moeten
gebruiken om tegenvallende uitgaven mee op te vangen.
Bij het opstellen van het regeerakkoord hebben we echter afgesproken dat niet te doen. De afspraak was dat eventuele overschrijdingen in beginsel zouden worden gecompenseerd door extra bezuinigingen en dat belastingmeevallers zouden worden gebruikt voor lastenverlichting met het oog op koopkrachthandhaving.
Dat waren flinke afspraken.
Niettemin is het begrijpelijk dat sommigen zich wel eens afvragen of dit ook allemaal bedoeld was voor mee- en tegenvallers als gevolg van ramingsfouten. En ook dat leidt dan weer tot discussies.
In de politiek werkt het dan zo, dat de voorstanders van belastingverlaging pleiten voor een letterlijke interpretatie van dé afspraken, terwijl degenen die met de uitgavenoverschrijdingen worden geconfronteerd pleiten voor een rekkelijke - of zo u wilt redelijke - benadering.
In de politieke praktijk leidt dat er dan toe dat ergens - na meer of minder gekrakeel - een meer of minder verstandige middenweg wordt gevonden. Dat is geen kwestie van meer

of minder trouw aan het regeerakkoord, maar van het gewicht dat aan - op zichzelf redelijke - argumenten wordt toegekend. Waar het dan op aankomt is dat die afwegingen zo
worden gemaakt en gepresenteerd dat ook gewone, mensen er nog iets van kunnnen begrijpen. Met voldoende zelfbeheersing moet het geen heksentoer voor het kabinet zijn om daar enige verbetering in te brengen.
Dan zal ook blijken dat het er met dit kabinet minder droefgeestig voorstaat dan velen ons willen laten geloven.
Het tweede kabinet-Lubbers is wel degelijk gestaag bezig om een karwei af te maken. Er zijn belangrijke en grote operaties in gang gezet. Operaties die zo diep ingrijpen, dat er meer dan één kabinetsperiode voor nodig is.
Die operaties worden behoedzaam in gang gezet om ook tijdens het proces te kunnen bijsturen.
Intussen gaat het kabinet door met het gezond maken van de economie, de overheidsfinanciën en het terugdringen van de werkloosheid.
Wie dat alles overziet kan slechts tot de conclusie komen dat het ook onder Lubbers II goed gaat met ons land.
Ongeduld kan ons doen verlangen naar een hoger tempo. De richting is echter goed. En daarom blijft de CDA-fractie in dit kabinet en deze coalitie geloven.
w